

ד: מספר הדברות בכל לוח

11. בירושלמי שקלים ו א מובאת מחלוקת בין התנאים לגבי מספר הדיברות שנכתבו על גבי כל לוח:

כיצד היית החלוקה של הדברות על הלוח ?

א: רבי חנניה בן גמליאל אומר: **חמישה על לוח זה וחמישה על לוח זה**, הדא הוא דכתיב: "ויכתבם על שני לוחות אבנים" – חמישה על לוח זה וחמישה על לוח זה

ב: ורבנן אמרין: **עשרה על לוח זה ועשרה על לוח זה**. הדא הוא דכתיב: "ויגד לכם את בריתו אשר צוה אתכם לעשות עשרת הדברים" – עשרה על לוח זה ועשרה על לוח זה.

ג: רבי שמעון בן יוחאי אומר: **עשרים על לוח זה ועשרים על לוח זה**, דכתיב "ויכתבם על שני לוחות אבנים" (דברים ד, ג) - עשרים על לוח זה ועשרים על לוח זה. ר' סימאי אמר: ארבעים על לוח זה וארבעים על לוח זה, דכתיב "מזה ומזה הם כתובים"

לא תרצו	אנכי ה'
לא תנאף	לא יהיה
לא תגנב	לא תשא
לא תענה	זכור את
לא תזמור	כבוד את

12. עשרת הדברות - ספר שמות בקריאת עשרת הדברות יש שני סוגי טעמים: **טעם עליו וטעם תחתון**. כשאנו קוראים בתורה בציבור אנו קוראים ב"טעם עליון", כשאנו קוראים בתורה ביחיד – קוראים ב"טעם תחתון". ההבדל ביניהם הוא לא רק בטעמים בלבד, אלא יש בעשרת הדברות בטעם תחתון י"ג פסוקים, ובקריאת טעם עליון יש עשרה פסוקים, ויש נוהגים אחד עשרה פסוקים.

פרשת יתרו

26 מילים

146 מילים

לא תרצו
לא תנאף
לא תגנב
לא תשא
זכור את
כבוד את

הנאף
תענה ברעך עד שקר:
תזמור בית רעך
תזמור אשת רעך ולבדו ואמתו ושורו וזמרו וכל אשר לרעך:

אנכי
ה' אלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים: **לא תרצה**
לך אלהים אחרים על פני: לא תעשה לך פסל וכ לתמונה אשר בשמים ממעל ואשר בארץ מתחת ואשר במים מתחת לארץ: לא תשתחוה להם ולא תעבדם כי אנכי יהוה אלהיך אל קנא פקד עין אבת עלי בנים עליו שלשים ועל רבועים לשתאי: ועשה זוסד לאלקים לאהבי ולעמרי מצתי: **ל א תשא** אתי שם יהוה אלהיך לשוא כי לא יקרה יהוה את אשר יצא את שמו לשוא:
זכור
את יום השבת לקדשו: עשת ימים תעבד ועשית כ לומר לאכתי: ויום השביעי שבת ליהוה אלהיך לא תעשה כ לומר לאכתי אתה ובער ובער עבדך ואמתך ובעמיתך וצרה אשר בשערך: כי עשית ימים עשה יהוה את השמים ואת הארץ את הים ואת כל אשר בם וצו בניו השביעי על כן ברך יהוה את יום השבת וקדשהו: **כבוד את אביך** ואת אמך למען יארכון ימירך על הארץ אשר יהוה אלהיך נתן לך:

חלוקה זו:

- אינה מתחשבת בחוסר האיזון הכמותי שבין הקבוצות
- החמישייה הראשונה כוללת מצוות שבין אדם למקום, בעוד שבחמישייה האחרונה נכללו מצוות שבין אדם לחבירו.
- בטור הימני מבחינים אנו בין שני הדיברות הראשונים, שנאמרו מפי הגבורה, ורק הם כתובים בגוף מדבר, ובין שלושת הדיברות האחרונים, בהם לא נזכר ה' בגוף מדבר. חלוקה דומה מצויה גם בטור השמאלי, אך בסדר הפוך.
- הדיברות שבלוח הראשון מוסברים באריכות, הנמקה, שכר ועונש בעוד שהדיברות שבלוח האחרון כתובים בצורה קצרה ללא הנמקה.
- אותן חמשה דברות הראשונות שנתן הקב"ה לישראל שמו מעורב בהם ... וחמשה דברות אחרונות שנתן לאומות העולם אין שמו מעורב בהם

13. המבי"ט (בית אלוקים שער היסודות פי"ב),

הנה חמשת הדברות הראשונות שנכתבו ב'לוח' הימין משני הלוחות מדברים ממצוות שבין אדם למקום - 'אנכי', 'לא יהיה לך', שבת ושאר הדברות שעל האדם לקיימם בינו לקונו, ואילו חמשת הדברות האחרונות מדברים מ'בין אדם לחברו' כ'לא תרצח' ו'לא תגנב'... והנה המתבונן יראה כי דברות של בין אדם למקום ארוכות הנה, ואילו המצוות שבין אדם לחברו נאמרו בקוצר אמרים, 'לא תגנב' ותו לא, ומאחר ששני הלוחות שווים בגודלם היו, נצטרך לומר כי האותיות של הדברות האחרונות גדולות היו בהרבה מדברות הראשונות. וטעם הדבר כדי שיהא נראה וניכר לכל חיוב הזהירות בדברות אלו - בין אדם לחברו, יותר ממה שנזהר בבין אדם למקום, כי עיקר העיקרים הוא 'בין אדם לחברו'.

14. של"ה שער האותיות אות בי"ת - בריות

והנה כתבו המחברים שבעשרת הדברות יש תר"ך אותיות כמנין כת"ר תורה, ותר"ג אותיות הם רומזות לתרי"ג מצות, בכל אות מצוה אחת, ובשבע אותיות הנשארות... אמנם המחזור שבכולם הוא מה שהבנתי מדברי הציוני (פרשת יתרו), שאומר מה הם השבע אותיות שנשארו, הם 'אשר לרעך',

- 2 הדברות נאמרו ע"י ה' והשאר ע"י משה: ר' יהושע בן לוי אומר: שתי דברות, ורבנן אמרין כל הדברות שמעו ישראל מפי הגבורה (פסיקתא רבתי כב)
- שני הדברות נאמרו בגוף ראשון ושמונה בגוף שלישי.

חלופה נוספת לפי דברים 8/2 או יתרו 7/3

זְכוּר אֶת־יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ: שְׁשֵׁת יָמִים תַּעֲבֹד וְעֵשִׂיתָ כָּל־מְלֶאכֶתְךָ: וְיוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבָּת לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ לֹא־תַעֲשֶׂה כָּל־מְלֶאכֶת אֲתָהּ | וּבִתְּךָ וּבִתְּךָ עֹבֵדְךָ וְאִמְתְּךָ וּבְהַמְתֶּךָ וְגֵרְךָ אֲשֶׁר בְּשַׁעֲרֶיךָ: כִּי שֵׁשֶׁת־יָמִים עָשָׂה יְהוָה אֶת־הַשָּׁמַיִם וְאֶת־הָאָרֶץ וְאֶת־הַיָּם וְאֶת־כָּל־אֲשֶׁר־בָּם וַיָּנֹחַ בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי עָלֶיךָ בְּרַךְ יְהוָה אֶת־יוֹם הַשַּׁבָּת וַיְקַדְּשֵׁהוּ: **כַּבֵּד אֶת־** אָבִיךָ וְאֶת־אִמְךָ כַּמִּצְוָה יְמִיךָ עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ: **לֹא תִרְצֹחַ לֹא תִנְאַף לֹא תַעֲזֹב לֹא תִנְאֵף לֹא תִשָּׂא אֶת־שֵׁם יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשׁוֹא: אֶת־יְשׁוּמוֹ לְשׁוֹא: יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשׁוֹא כִּי לֹא יִנְקֹה יְהוָה אֶת־אֲשֶׁר־יִשָּׂא אֶת־שֵׁמוֹ לְשׁוֹא: **זְכוּר** אֶת־יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ: שְׁשֵׁת יָמִים תַּעֲבֹד וְעֵשִׂיתָ כָּל־מְלֶאכֶתְךָ: וְיוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבָּת לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ לֹא־תַעֲשֶׂה כָּל־מְלֶאכֶת אֲתָהּ | וּבִתְּךָ וּבִתְּךָ עֹבֵדְךָ וְאִמְתְּךָ וּבְהַמְתֶּךָ וְגֵרְךָ אֲשֶׁר בְּשַׁעֲרֶיךָ: כִּי שֵׁשֶׁת־יָמִים עָשָׂה יְהוָה אֶת־הַשָּׁמַיִם וְאֶת־הָאָרֶץ וְאֶת־הַיָּם וְאֶת־כָּל־אֲשֶׁר־בָּם וַיָּנֹחַ בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי עָלֶיךָ בְּרַךְ יְהוָה אֶת־יוֹם הַשַּׁבָּת וַיְקַדְּשֵׁהוּ: **כַּבֵּד אֶת־** אָבִיךָ וְאֶת־אִמְךָ כַּמִּצְוָה יְמִיךָ עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ: **לֹא תִרְצֹחַ לֹא תִנְאַף לֹא תַעֲזֹב לֹא תִנְאֵף לֹא תִשָּׂא אֶת־שֵׁם יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשׁוֹא: אֶת־יְשׁוּמוֹ לְשׁוֹא: יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשׁוֹא כִּי לֹא יִנְקֹה יְהוָה אֶת־אֲשֶׁר־יִשָּׂא אֶת־שֵׁמוֹ לְשׁוֹא:****

אֲנִי ה' אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים: **לֹא יִהְיֶה לְךָ** אֱלֹהִים אֲחֵרִים עֲלֵי־פָנָי: לֹא־תַעֲשֶׂה לָּךְ פֶּסֶל וְכָל־תְּמוּנָה אֲשֶׁר בְּשִׁמְלִים מִמַּעַל וְאֲשֶׁר בָּאָרֶץ מִתּוֹנוֹת וְאֲשֶׁר בַּמַּיִם מִתּוֹנוֹת לְאָרֶץ: לֹא־תִשְׁתַּחֲוֶנָה לָהֶם וְלֹא תַעֲבֹדָם כִּי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֵל קָדָם וְפָקֵד עֵץ אֲבֹת עַל־בְּנָיִם עַל־שִׁלְשִׁימִים וְעַל־רַבְעִים לְשָׂאִי: וְעֵשָׂה זֹסֵד לְאֲלֹפִים לְאֵהָבָי וּלְשִׁמְרֵי מִצְוֹתַי: **לֹא תִשָּׂא אֶת־שֵׁם יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשׁוֹא כִּי לֹא יִנְקֹה יְהוָה אֶת־אֲשֶׁר־יִשָּׂא אֶת־שֵׁמוֹ לְשׁוֹא:**

15 : עשר על כל לוח :

ורבנן אמרין: עשרה על לוח זה ועשרה על לוח זה. הדא הוא דכתיב: "ויגד לכם את בריתו אשר צוה אתכם לעשות עשרת הדברים" – עשרה על לוח זה ועשרה על לוח זה.

ההסבר ל - 10 על 10 שאולי בברית בהר סיני היה צורך בשני טפסים, אחד לה' ואחד לבני ישראל.

(הרב יואל בן נון מציין שמאחר הברית היא מין חוזה לכן צריכים עותק לכל צד וכך נהגו במזרח העתיק, וכן הנחת העותקים, הראשון בארון העדות והשני של בני ישראל גם הונח בארון העדות, הוא מפקיד את שני ההעתקים של לוחות העדות, המקום הקדוש המשותף לשני הצדדים- גם העותק של ה' וגם העותק של בני" נמצאים בארון העדות ומתקיים הפסוק ושכנתי בתוך בני ישראל.) (גם העמים הקדמונים היו שמים את העותק שלהם אצל המלך)

אֲנִי ה' אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים: **לֹא יִהְיֶה לְךָ** אֱלֹהִים אֲחֵרִים עֲלֵי־פָנָי: לֹא־תַעֲשֶׂה לָּךְ פֶּסֶל וְכָל־תְּמוּנָה אֲשֶׁר בְּשִׁמְלִים מִמַּעַל וְאֲשֶׁר בָּאָרֶץ מִתּוֹנוֹת וְאֲשֶׁר בַּמַּיִם מִתּוֹנוֹת לְאָרֶץ: לֹא־תִשְׁתַּחֲוֶנָה לָהֶם וְלֹא תַעֲבֹדָם כִּי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֵל קָדָם וְפָקֵד עֵץ אֲבֹת עַל־בְּנָיִם עַל־שִׁלְשִׁימִים וְעַל־רַבְעִים לְשָׂאִי: וְעֵשָׂה זֹסֵד לְאֲלֹפִים לְאֵהָבָי וּלְשִׁמְרֵי מִצְוֹתַי: **לֹא תִשָּׂא אֶת־שֵׁם יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשׁוֹא כִּי לֹא יִנְקֹה יְהוָה אֶת־אֲשֶׁר־יִשָּׂא אֶת־שֵׁמוֹ לְשׁוֹא: **זְכוּר** אֶת־יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ: שְׁשֵׁת יָמִים תַּעֲבֹד וְעֵשִׂיתָ כָּל־מְלֶאכֶתְךָ: וְיוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבָּת לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ לֹא־תַעֲשֶׂה כָּל־מְלֶאכֶת אֲתָהּ | וּבִתְּךָ וּבִתְּךָ עֹבֵדְךָ וְאִמְתְּךָ וּבְהַמְתֶּךָ וְגֵרְךָ אֲשֶׁר בְּשַׁעֲרֶיךָ: כִּי שֵׁשֶׁת־יָמִים עָשָׂה יְהוָה אֶת־הַשָּׁמַיִם וְאֶת־הָאָרֶץ וְאֶת־הַיָּם וְאֶת־כָּל־אֲשֶׁר־בָּם וַיָּנֹחַ בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי עָלֶיךָ בְּרַךְ יְהוָה אֶת־יוֹם הַשַּׁבָּת וַיְקַדְּשֵׁהוּ: **כַּבֵּד אֶת־** אָבִיךָ וְאֶת־אִמְךָ כַּמִּצְוָה יְמִיךָ עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ: **לֹא תִרְצֹחַ לֹא תִנְאַף לֹא תַעֲזֹב לֹא תִנְאֵף לֹא תִשָּׂא אֶת־שֵׁם יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשׁוֹא: אֶת־יְשׁוּמוֹ לְשׁוֹא: יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשׁוֹא כִּי לֹא יִנְקֹה יְהוָה אֶת־אֲשֶׁר־יִשָּׂא אֶת־שֵׁמוֹ לְשׁוֹא:****

אֲנִי ה' אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים: **לֹא יִהְיֶה לְךָ** אֱלֹהִים אֲחֵרִים עֲלֵי־פָנָי: לֹא־תַעֲשֶׂה לָּךְ פֶּסֶל וְכָל־תְּמוּנָה אֲשֶׁר בְּשִׁמְלִים מִמַּעַל וְאֲשֶׁר בָּאָרֶץ מִתּוֹנוֹת וְאֲשֶׁר בַּמַּיִם מִתּוֹנוֹת לְאָרֶץ: לֹא־תִשְׁתַּחֲוֶנָה לָהֶם וְלֹא תַעֲבֹדָם כִּי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֵל קָדָם וְפָקֵד עֵץ אֲבֹת עַל־בְּנָיִם עַל־שִׁלְשִׁימִים וְעַל־רַבְעִים לְשָׂאִי: וְעֵשָׂה זֹסֵד לְאֲלֹפִים לְאֵהָבָי וּלְשִׁמְרֵי מִצְוֹתַי: **לֹא תִשָּׂא אֶת־שֵׁם יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשׁוֹא כִּי לֹא יִנְקֹה יְהוָה אֶת־אֲשֶׁר־יִשָּׂא אֶת־שֵׁמוֹ לְשׁוֹא: **זְכוּר** אֶת־יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ: שְׁשֵׁת יָמִים תַּעֲבֹד וְעֵשִׂיתָ כָּל־מְלֶאכֶתְךָ: וְיוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבָּת לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ לֹא־תַעֲשֶׂה כָּל־מְלֶאכֶת אֲתָהּ | וּבִתְּךָ וּבִתְּךָ עֹבֵדְךָ וְאִמְתְּךָ וּבְהַמְתֶּךָ וְגֵרְךָ אֲשֶׁר בְּשַׁעֲרֶיךָ: כִּי שֵׁשֶׁת־יָמִים עָשָׂה יְהוָה אֶת־הַשָּׁמַיִם וְאֶת־הָאָרֶץ וְאֶת־הַיָּם וְאֶת־כָּל־אֲשֶׁר־בָּם וַיָּנֹחַ בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי עָלֶיךָ בְּרַךְ יְהוָה אֶת־יוֹם הַשַּׁבָּת וַיְקַדְּשֵׁהוּ: **כַּבֵּד אֶת־** אָבִיךָ וְאֶת־אִמְךָ כַּמִּצְוָה יְמִיךָ עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ: **לֹא תִרְצֹחַ לֹא תִנְאַף לֹא תַעֲזֹב לֹא תִנְאֵף לֹא תִשָּׂא אֶת־שֵׁם יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשׁוֹא: אֶת־יְשׁוּמוֹ לְשׁוֹא: יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשׁוֹא כִּי לֹא יִנְקֹה יְהוָה אֶת־אֲשֶׁר־יִשָּׂא אֶת־שֵׁמוֹ לְשׁוֹא:****

